МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Кафедра загальної та диференціальної психології

КАЗАНЖИ М.Й.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПСИХОЛОГІЇ»

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія

Одеса – 2024

УДК: 159.91

Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського (протокол №1 від 29.08.2024 р.)

Укладач: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології.

Рецензенти:

Кічук А.В. – доктор психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та практичної психології, Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Бедан В.Б. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології, Міжнародний гуманітарний університет

Казанжи М.Й. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Сучасні методи дослідження в психології». Одеса: Університет Ушинського, 2024. 44 с.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія.

ЗМІСТ

Вступ	4
Опис навчальної дисципліни	5
Очікувані результати, важливі принципи вивчення дисципліни	6
Програма навчальної дисципліни	10
Структура навчальної дисципліни	14
Методичні рекомендації до проведення практичних занять	15
Методичні вказівки до виконання індивідуального науково-дослідного завдання	22
Критерії оцінювання	26
Рекомендовані джерела інформації	37
Термінологічний словник	40

ВСТУП

Навчальна дисципліна **«Сучасні методи дослідження в психології»** є обов'язковою, її опанування є значущою компонентою дослідницької підготовки здобувачів.

Мета навчальної дисципліни «Сучасні методи дослідження в психології»: сформувати у здобувачів систему знань щодо сучасних методів дослідження у психології, особливості їх розробки відповідно до теорій та можливості використання у вирішенні дослідницьких завдань, відповідно до актуальної соціально-психологічної проблематики; умінь та навичок відбору та використання певних статистичних критеріїв і процедур; вміння вирішувати дослідницькі завдання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, оволодіння навичками роботи з програмними продуктами і інформаційними сервісами у галузі психології.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Сучасні методи дослідження в психології» здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін як «Актуальні проблеми психології», «Теорії та концепції пізнання психічних явищ».

Міждисциплінарні зв'язки: «Методологія наукових досліджень у галузі психології», «Науково-дослідна практика», «Актуальні проблеми психології», «Теорії та концепції пізнання психічних явищ», «Психологія наукової діяльності».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, ОНП, спеціальність, рівень вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 3</td><td>Галузь знань
05 Соціальні та поведінкові науки</td><td colspan="2">Статус дисципліни:
Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Модуль – 1</td><td rowspan="5">Спеціальність
053 Психологія

ОНП Психологія</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 3</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання – тези/ есе/ розрахункове завдання</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 90</td><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 2
самостійної роботи студента – 4</td><td rowspan="11">Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)
Ступінь освіти: доктор філософії (PhD)</td><td>10 год.</td><td>2 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>14 год.</td><td>4 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>46 год.</td><td>64 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:</td></tr>
<tr><td>20 год.</td><td>20 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: залік</td></tr>
</table>

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 26,7% : 73,3%

для заочної форми навчання – 6,7% : 93,3%

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ, ВАЖЛИВІ ПРИНЦИПИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.

ПРН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, надавати переконливі інтерпретації, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

ПРН4. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні та/або практико-орієнтовані дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики, виявляти лідерство, автономність і відповідальність під час їх реалізації.

ПРН5. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність.

ПРН7. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів.

ПРН11. Розуміти особливості соціально-психологічних процесів; знати, розробляти та використовувати психологічні теорії, концепції, моделі, підходи та методи психологічних досліджень.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

Знати:

- основні методи дослідження в психології, особливості їх використання та обрання відповідно до дослідницьких завдань;

- специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в залежності від завдань науково-дослідної та викладацької діяльності;

- технологію роботи в середовищі операційних систем, мережі Інтернет;

- особливості створення, оформлення та редагування інформації різного типу відображення;

- засоби обробки інформації за допомогою комп'ютерних систем;

- специфіку організації та психологічного емпіричного дослідження, методи збору даних, інтерпретації отриманих результатів;

- основні статистичні критерії та процедури, критерії перевірки гіпотез;

- специфіку розробки методики дослідження у психології, перевірки її ефективності.

Уміти:

- обирати та використовувати релевантні досліджуваній проблемі методи дослідження в психології;

- знаходити інформацію в мережі Інтернет необхідну для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності;

- розв'язувати задачі, пов'язані з опрацюванням інформації та представленням результатів дослідження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;

- самостійно створювати інформаційні матеріали для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності;

- аналізувати та підбирати прикладне програмне забезпечення для використання в науково-дослідному процесі;

- приймати відповідальність за свої рішення в рамках професійної компетенції, виробленні нестандартних розв'язань проблемних дослідницьких ситуацій;

- формувати мету, конкретні завдання та програми емпіричного дослідження, створювати емпіричну базу та банки даних;

- підбирати відповідний меті та завданням математико-статистичний апарат для використання в науково-дослідному процесі;

- перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями;

- здійснювати аналіз та узагальнення результатів емпіричного дослідження, їх інтерпретацію, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій;

- використовувати та за необхідності розробляти методики дослідження у психології, перевіряти їх ефективність.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність: здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати значущі комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК5. Здатність до проведення дослідницької та інноваційної діяльності.

Спеціальні компетентності:

СК2. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямах, забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК6. Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.

СК7. Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства.

СК8. Здатність до осмислення психологічних концепцій, тенденцій та парадигм, володіння категоріально-понятійним апаратом та методико-технологічним інструментарієм сучасної психологічної науки і практики.

СК9. Здатність до розробки дослідницької й прикладної методології, створення та апробації науково-обґрунтованих методів, процедур і методик психологічного дослідження.

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

- сумлінно, вчасно і самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, крім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Методи та методики дослідження в психології.

Тема 1. Типи та принципи психологічного дослідження

Принципи, типи та методи психологічного дослідження. Принципи науково-психологічного дослідження (системності; активності; детермінізму; розвитку), їх сутність та значення. Типи науково-психологічних досліджень (експлоративні та конфірмативні; пошукові, критичні, уточнюючі, відтворюючі; дослідження ідеографічні та номотетичні). Вимоги до наукових гіпотез та їх види: гіпотеза нульова та альтернативна.

Обрання методу психологічного дослідження залежно від типу дослідження. Методи теоретичного дослідження: системний аналіз; історичний та аксіоматичний методи, формалізація; ідеалізація та ін. Об'єктивні методи психології: загальнонаукові (спостереження, експеримент), конкретно-наукові (тестування, опитування, аналіз продуктів діяльності), метанаукові (математичне моделювання, статистичний аналіз). Методи описової психології: інтроспекція, самозвіт, включене спо-стереження, емпатійне слухання, ідентифікація, бесіда як діалог, біографічний метод, інтерпретація внутрішнього світу іншого, інтуї-ція, герменевтика. Методи практичної психології (психологічної практики): психологічне консультування, психологічна корекція, психотерапія, психотренінг. Взаємодоповнюваність, надійність та валідність методів і методик дослідження. Особливості застосування методів суміжних дисциплін у психології.

Тема 2. Методи психологічного дослідження

Загальна характеристика методів психологічного дослідження. Класифікація методів дослідження та їх характеристика: теоретичні (системний, історичний, аксіоматичний аналіз, формалізація, ідеалізація тощо), емпіричні (спостереження, експеримент, вимірювання тощо), метод моделювання та інтерпретаційні методи (методи представлення та обробки даних). Кількісні та якісні методи в загальній системі методів психології. Якісне оцінювання в

психології. Стратегії (типи) якісного дослідження. Поєднання якісних і кількісних методів у дослідженні. Організаційні методи (порівняльний, лонгітюдний, комплексний). Емпіричні методи (обсерваційні методи (спостереження і самоспостереження), експеримент (лабораторний, природний, психолого-педагогічний), психодіагностичний метод, аналіз продуктів діяльності, моделювання та біографічний метод. Методи опрацювання даних (кількісні та якісні). Інтерпретаційні методи (генетичний і структурні методи).

Методологічні принципи якісних та кількісних досліджень у психології. Валідність і дизайн досліджень у психології. Спостереження як метод збору даних у якісному дослідженні. Індивідуальні та групові методи опитування. Проєктивні методики і техніки. Етика проведення психологічного дослідження. Застосування якісних методів аналізу даних у психологічних дослідженнях. Можливості та обмеження якісних та кількісних методів аналізу даних у психологічному дослідженні. Теоретичне обґрунтування методів аналізу даних.

Тема 3. Створення методів дослідження у психології.

Відповідність методу та підходу до дослідження психологічній теорії, концепції, моделі. Створення конструкту методики дослідження. Емпірична верифікація. Поняття про стандартизацію, репрезентативність, валідність і надійність інструменту психологічного вимірювання. Визначення кількості завдань (специфікація тесту). Розробка завдань. Оформлення тесту. Пілотажне дослідження. Аналіз завдань. Визначення надійності тесту. Валідність тесту. Стандартизація тесту. Етапи психодіагностичного вивчення особистості.

Змістовий модуль 2. Організація емпіричних досліджень в психології.

Тема 4. Характеристика психологічного емпіричного дослідження.

Методологія статистичних досліджень в психології. Основні методи емпіричного дослідження. Специфіка планування дослідження в залежності від феномену, що вивчається. Етапи емпіричного дослідження. Надійність та валідність результатів дослідження. Основні методи та умови збору та обробки

емпіричних даних в психології (терміни, діагностичні інструменти, специфіка вибірки тощо). Методи збору даних у психології. Збір експериментальних даних в умовах обмежень соціальних контактів. Джерела отримання емпіричних даних. Специфіка вимірювання у психології, основні вимірювальні одиниці та шкали.

Вимоги та стандарти до форм надання результатів дослідницької роботи в психології. Структурування результатів дослідження. Основні форми представлення результатів експериментальної роботи. Форми узагальнення результатів, отриманих за допомогою проективних методик. Форми усного та письмового подання результатів дослідження.

Тема 5. Багатовимірні методи дослідження, методи статистичного висновку.

Параметричні та непараметричні критерії перевірки статистичних гіпотез. Поняття кореляції. Коефіцієнти кореляції. Величина кореляції та сила зв'язку. Порівняння залежних та незалежних вибірок. Параметричні методи порівняння двох вибірок. Непараметричні методи порівняння двох вибірок. Призначення, основні передумови та специфіка застосування множинного регресійного аналізу. Моделі множинної регресії та їх інтерпретація. Факторного аналіз даних, етапи виконання, вирішення проблеми числа факторів та їх інтерпретація. Порівняння кластерного та факторного аналізу даних. Основні ідеї та специфіка використання дисперсійного аналізу.

Змістовий модуль 3. ІКТ та програмні засоби в роботі психолога

Тема 6. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в роботі психолога-дослідника та викладача.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку наукової інформації та комунікації в мережі Інтернет. Пошукові системи. Загальні питання комунікації та її роль у дослідницькій діяльності (організація відеоконференцій, спільноти психологів-дослідників, використання он-лайн ресурсів в дослідницькій діяльності). Комп'ютеризація тестів. Основні вимоги.

Переваги та недоліки використання комп'ютерної версії діагностичного інструменту.

Автоматизовані інформаційні системи для організації, проведення, збору та обробки результатів психологічних досліджень. Використання ІКТ для збору, систематизації та обробки емпіричних даних при перевірці психометричних характеристик тестів-опитувальників. Формування масиву даних психологічних досліджень. Використання в дослідження психологічних тестів, розміщених в мережі Інтернет. Використання автоматизованих психодіагностичних комплексів.

Створення та колективне редагування Google-документів: робота з текстовими файлами, електронними таблицями, малюнками, формами, презентаціями. Надання доступу до файлів іншим користувачам. Спільне планування діяльності. Використання мобільних додатків для проведення он-лайн опитування.

Тема 7. Програмні засоби обробки табличних та текстових даних.

Обробка даних та оформлення результатів дослідження. Призначення та інтерфейс програми MS-Excel. Основи роботи з електронними таблицями. Правила побудови та роботи з формулами. Використання посилань в формулах. Використання функцій та майстра функцій для розв'язання прикладних психологічних задач. Використання можливостей баз даних MS-Excel в обробці емпіричних досліджень (фільтрація, робота зі списками, сортування інформації). Побудова різних видів діаграм, робота з частинами діаграми тощо.

Можливості використання програми Microsoft Word. Робота з документом та його фрагментами, форматування тексту. Можливості побудови та роботи в текстовому процесорі з таблицями, схемами, малюнками, формулами, діаграмами, списками тощо. Презентація як засіб представлення ідей. Використання програми Microsoft PowerPoint. Особливості розробки презентації для оприлюднення результатів дослідницької роботи, використання в ній різноманітних об'єктів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Методи та методики дослідження в психології												
Тема 1. Типи та принципи психологічного дослідження	9	2	2			5	9	2				7
Тема 2. Методи психологічного дослідження	8		2			6	8					8
Тема 3. Створення методів дослідження у психології	9	2	2			5	9					9
Разом за змістовим модулем 1	26	4	6			16	26	2				24
Змістовий модуль 2. Організація емпіричних досліджень в психології												
Тема 4. Характеристика психологічного емпіричного дослідження	12	2	2			8	12		2			10
Тема 5. Багатовимірні методи дослідження, методи статистичного висновку	14	2	2			10	14					14
Разом за змістовим модулем 2	26	4	4			18	26		2			24
Змістовий модуль 3. ІКТ та програмні засоби в роботі психолога												
Тема 6. Використання	10	2	2			6	10		2			8

інформаційно-комунікаційних технологій в роботі психолога-дослідника та викладача												
Тема 7. Програмні засоби обробки табличних та текстових даних	8		2			6	8					8
Разом за змістовим модулем 3	18	2	4			12	18					18
ІНДЗ	20				20						20	
Усього годин	**90**	**10**	**14**		**20**	**46**	**90**	**2**	**4**		**20**	**64**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми та форми проведення	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Типи та принципи психологічного дослідження *Форма проведення: семінар-практикум*	2	
2	Методи психологічного дослідження *Форма проведення: семінар-практикум*	2	
3	Створення методів дослідження у психології *Форма проведення: семінар-практикум*	2	
4	Характеристика психологічного емпіричного дослідження *Форма проведення: семінар-практикум*	2	2
5	Багатовимірні методи дослідження, методи статистичного висновку *Форма проведення: семінар-практикум*	2	
6	Використання інформаційно-комунікаційних технологій в роботі психолога-дослідника та викладача *Форма проведення: семінар-практикум*	2	2
7	Програмні засоби обробки табличних та текстових даних *Форма проведення: семінар-практикум*	2	
Разом		14	4

Практичне заняття №1.

Типи та принципи психологічного дослідження

Питання для обговорення:

1) Принципи, типи та методи психологічного дослідження, їх сутність та значення.

2) Обрання методу психологічного дослідження залежно від типу дослідження. Методи теоретичного дослідження.

3) Методи емпіричного дослідження.

4) Різновиди та сутність надійності та валідності методів і методик у психології.

5) Основні принципи психологічного дослідження.

Питання для самостійного опрацювання:

1) Особливості методів, які використовуються у практико-зорієнтованих психологічних дослідженнях.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [1], [2], [3]; [4], [13].

Питання для самоконтролю:

1) Охарактеризуйте специфіку використання тестування, опитування, аналізу продуктів діяльності у психологічних дослідженнях.

2) Розкрийте сутність інтроспекції, самозвіту, включеного/стороннього спостереження, емпатійне слухання, бесід, біографічного методів.

3) Наведіть сутність принципів розвитку, системності, об'єктивності, детермінізму.

Практичне заняття №2.

Методи психологічного дослідження

Питання для обговорення:

1) Кількісні та якісні методи в загальній системі методів психології.

2) Можливості та обмеження якісних та кількісних методів аналізу даних у психологічному дослідженні.

3) Обґрунтування обрання методів аналізу даних для проведення дослідження в психології.

Питання для самостійного опрацювання:

1) Інтерпретаційні методи дослідження.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [1], [2], [3]; [4], [13], [18], [20].

Питання для самоконтролю:

1) Яких вимог потрібно дотримуватись при обранні методу дослідження в психології?

2) З якою метою використовуються інтерпретаційні методи.

3) Розкрийте сутність якісних і кількісних методів дослідження в психології.

Практичне заняття №3.

Створення методів дослідження у психології

Питання для обговорення:

1) Відповідність методу та підходу до дослідження психологічній теорії, концепції, моделі.

2) Створення психодіагностичного інструменту.

3) Перевірка психометричних параметрів методики.

4) Етапи психодіагностичного вивчення особистості.

Питання для самостійного опрацювання:

1) Вимоги до психодіагностичних методик.

2) Способи перевірки надійності та валідності.

3) Класифікація психодіагностичних процедур.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [1], [2], [3], [5], [6]; [1], [5], [6], [8], [9], [17].

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте основні вимоги до проведення процедури перевірки надійності тесту.

2. Охарактеризуйте основні вимоги до проведення процедури перевірки валідності тесту.

Практичне заняття №4.

Характеристика психологічного емпіричного дослідження

Питання для обговорення:

1) Методологія статистичних досліджень в психології.

2) Етапи емпіричного дослідження.

3) Надійність та валідність результатів дослідження.

4) Основні методи та умови збору та обробки емпіричних даних в психології.

5) Джерела отримання емпіричних даних. Специфіка вимірювання у психології, основні вимірювальні одиниці та шкали.

6) Структурування результатів дослідження. Основні форми представлення результатів експериментальної роботи.

Питання для самостійного опрацювання:

1) Методи збору даних у психології. Збір експериментальних даних в умовах обмежень соціальних контактів.

2) Форми узагальнення результатів, отриманих за допомогою проєктивних методик.

3) Форми усного та письмового подання результатів дослідження.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [1], [2], [3], [5], [6]; [1], [5], [6], [8], [9], [17].

Питання для самоконтролю:

1) Надайте характеристику номінативній, порядковій, інтервальній та абсолютній шкалам вимірювання.

2) Коротко окресліть специфіку подання результатів дослідження у усній та письмовій формах.

3) Надійність та валідність результатів дослідження.

4) Опишіть умови та методи збору та обробки емпіричних даних в психології.

Практичне заняття №5.

Багатовимірні методи дослідження, методи статистичного висновку

Питання для обговорення:

1) Параметричні та непараметричні критерії перевірки статистичних гіпотез.

2) Поняття кореляції. Коефіцієнти кореляції.

3) Параметричні методи порівняння двох вибірок.

4) Призначення, основні передумови та специфіка застосування множинного регресійного аналізу. Моделі множинної регресії та їх інтерпретація.

5) Факторний аналіз даних, етапи виконання, вирішення проблеми числа факторів та їх інтерпретація.

Питання для самостійного опрацювання:

1) Проведіть порівняння кластерного та факторного аналізу даних.

2) Основні ідеї та специфіка використання дисперсійного аналізу.

3) Непараметричні методи порівняння двох вибірок.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: 1], [2], [3], [5], [6]; [1], [5], [6], [8], [9], [17].

Питання для самоконтролю:

1) Наведіть специфіку порівняння залежних та незалежних вибірок.

2) Означте сутність та призначення кореляційного аналізу.

3) Наведіть етапи проведення множинного регресійного аналізу.

4) Факторний аналіз даних, етапи виконання, вирішення проблеми числа факторів та їх інтерпретація.

Практичне заняття №6

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в роботі психолога-дослідника та викладача

Питання для обговорення:

1) Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку наукової інформації та комунікації в мережі Інтернет.

2) Комп'ютеризація тестів. Переваги та недоліки використання комп'ютерної версії діагностичного інструменту.

3) Автоматизовані інформаційні системи для організації, проведення, збору та обробки результатів психологічних досліджень.

4) Формування масиву даних психологічних досліджень.

5) Використання в дослідження психологічних тестів, розміщених в мережі Інтернет. Використання автоматизованих психодіагностичних комплексів.

Питання для самостійного опрацювання:

1) Створення та колективне редагування Google-документів: робота з текстовими файлами, електронними таблицями, малюнками, формами, презентаціями. Надання доступу до файлів іншим користувачам.

2) Спільне планування діяльності. Використання мобільних додатків для проведення он-лайн опитування.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [2], [4], [6]; [2], [3], [7], [10], [12], [14], [19], [20].

Питання для самоконтролю:

1) Опишіть специфіку використання АІС «Я-психолог»

2) Надайте характеристику мобільних застосунків Polleverywhere і Mentimeter, які можна використовувати в опитуванні досліджуваних.

3) Опишіть процедуру створення Google-форми.

4) Які переваги та недоліки збору даних в онлайн-форматі?

Практичне заняття №7

Програмні засоби обробки табличних та текстових даних

Питання для обговорення:

1) Обробка даних та оформлення результатів дослідження.

2) Використання можливостей баз даних MS-Excel в обробці емпіричних досліджень.

3) Побудова різних видів діаграм, робота з частинами діаграми тощо.

4) Робота з документом та його фрагментами, форматування тексту.

5) Можливості побудови та роботи в текстовому процесорі з таблицями, схемами, малюнками, формулами, діаграмами, списками тощо.

6) Презентація як засіб представлення ідей.

Питання для самостійного опрацювання:

1) Правила побудови та роботи з формулами. Використання посилань в формулах.

2) Використання функцій та майстра функцій для розв'язання прикладних психологічних задач.

3) Використання різноманітних об'єктів в розробці презентації для оприлюднення результатів дослідницької роботи.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [2], [4], [6]; [2], [3], [7], [10], [12], [14], [19], [20].

Питання для самоконтролю:

1) Опишіть процедуру побудови різних видів діаграм, їх корегування та оприлюднення у статтях, дисертаційній роботі.

2) Надайте характеристику роботи в текстовому процесорі з таблицями, схемами, малюнками, формулами, діаграмами, списками.

3) Означте можливості використання баз даних MS-Excel в обробці емпіричних досліджень.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

(есе / тези / розрахункове завдання – на вибір здобувача або узгоджується згідно дослідницьких інтересів)

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Визначити та створити перелік онлайн ресурсів, електронних бібліотек, основних інформаційно-комунікаційних технології, які здобувач обирає для дослідження певного психологічного феномену (на вибір здобувача) з вказанням специфіки його використання у порівнянні з іншими		
2	Створити банк психологічних тестів, розміщених в мережі Інтернет, які можна використовувати у власному дослідженні. Сформувати масив даних для проведення психологічного дослідження		
3	Створити матрицю даних в MS-Excel за результатами власних дослідницьких пошуків. Побудувати формули для обчислення потрібних даних (узагальнені показники, вторинні фактори тощо)		
4	Визначити та описати методологічну своєрідність статистичних досліджень підходу в психології на прикладі конкретного феномену (на вибір здобувача) з вказанням конкретного математико-статистичного інструментарію, зазначенням його специфіки у порівнянні з іншими, обґрунтуванням надійності та валідності результатів дослідження		
5	Визначити та розкрити базові постулати та основні орієнтири, на які доцільно спиратися при проведенні певного типу емпіричного дослідження в психології (на вибір здобувача), в тому числі джерела отримання емпіричних даних, основні вимірювальні одиниці та шкали, що використовуються, форми представлення результатів експериментальної роботи		
6	За результатами власного дослідження визначити генеральну сукупність та вибірку дослідження, спосіб її формування, чисельність. Перевірити параметр нормальності розподілу, визначити міри центральної тенденції, міри мінливості, основні квантилі розподілу		
7	Здійснити перевірку власних статистичних гіпотез, провести кореляційний аналіз, описати та інтерпретувати отримані результати		

8	Провести множинний регресійний/ факторний/ кластерний аналіз власних емпіричних даних, розглянути різні моделі отриманих результатів, провести їх інтерпретацію		
9	За результатами обробки емпіричних даних побудувати різні види діаграм в MS-Excel		
10	Здійснити порівняння психологічних особливостей двох груп досліджуваних		
11	Створити інструмент психологічної онлайн-діагностики якостей та властивостей, які є предметом індивідуальних дослідницьких пошукувань здобувача		
12	Створити Google-тест та надати доступ для його колективного редагування та перегляду результатів. Використати будь-який мобільний додаток (на вибір здобувача) для проведення онлайн опитування		
13	Обґрунтувати відповідність методу та підходу до дослідження психологічній теорії, концепції, моделі (на вибір здобувача)		
14	Обґрунтувати створення конструкту методики дослідження, навести логіку його верифікації (на вибір здобувача)		
15	Постулати представлення ідей з використанням програми Microsoft PowerPoint, оприлюднення результатів дослідницької / викладацької діяльності		
	Разом	**20**	**20**

Здобувач при виконанні ІНДЗ повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат та інші форми академічної недоброчесності, визначені законодавством України.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЕСЕ

Есе – це нарис на задану тему, який висловлює обґрунтовану авторську позицію та написаний у вільній формі. Зазвичай як тема есе наводиться цитата, ставиться полемічне питання чи наводиться ситуація з професійної сфери діяльності, яку має осмислити здобувач. Структура написання есе зазвичай складається з таких частин: вступ; основна частина; висновок; список використаних джерел (літературні джерела (не більше 5) розміщуються в алфавітному порядку, відповідно до ДСТУ 8302:2015. На титульному аркуші до структури есе вказують назву навчального закладу, предмет, тему роботи, ПІБ та курс, групу здобувача, ПІБ, науковий ступінь та посаду викладача. Основні технічні вимоги: шрифт –Times New Roman; міжрядковий інтервал – 1,5; кегль – 14; мова – українська; текст розташовується з одного боку аркуша паперу формату А4, до 40 рядків на сторінку; в есе має бути назва (збігається з тематикою тексту); відступи від країв аркуша – зліва 3 см, згори та знизу 2 см, справа 1,5 см; за наявністю використаної літератури – обов'язковим є посилання на джерело (наприклад, [3, с.220]) або (Колесник, 2018).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ТЕЗ

Час виступу – до 10-15 хвилин, обсяг – до 0,5 друк. арк. (до 20 тис. знаків). Текст приймається в редакторі Word for Windows, шрифт – Times New Roman, розмір кегля – 14. Друкується через 1,5 інтервали; ширина поля ліворуч – 1,5 см, праворуч – 2,5-3 см, знизу – 2,0 см. Обов'язкова нумерація сторінок. Посередині друкуються прізвища й ініціали авторів, під прізвищами – назва роботи. Таблиці мають бути пронумеровані й містити назву. Примітки та виноски до таблиці необхідно друкувати безпосередньо під нею. Розмір шрифту тексту таблиць може бути зменшений (до 8-10 pt). Ілюстрації мають бути виконані на білому цупкому папері на одній стороні аркуша. На звороті обов'язково вказувати прізвище автора, номер і назву ілюстрації, масштаб, для мікрофотографій – збільшення. Бажано надавати електронну версію ілюстрацій у *.tif або *.jpg. Перелік застосованих літературних джерел наводять у порядку посилань. У тексті посилання слід наводити у квадратних дужках цифрами, що відповідають їхнім порядковим номерам у списку. Не допускаються посилання на неопубліковані матеріали. Небажані посилання на енциклопедії, довідники, інтернет-видання сумнівної доказової бази.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВИХ ЗАВДАНЬ

Розрахункове завдання виконується з використанням первинних даних, зібраних здобувачем або за потреби надаються викладачем (обов'язковим є дотримання конфіденційності при використанні первинних даних, етичних правил проведення психологічних досліджень). Якщо розрахункове завдання виконувалося за результатами власних пошукувань, то матриця первинних даних надається викладачеві для перевірки правильності отриманих результатів.

Виконане завдання має містити тему розрахункового завдання, ПІБ виконавця, суть завдання, самі розрахунки, які відображено у таблицях, графіках або за потреби описово, пояснення до розрахунків, аналіз отриманих результатів, їх інтерпретацію з залученням наукових джерел, що передбачає співвіднесення з існуючими відомостями, наведення власних висновків.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичне заняття	0	Здобувач виявляє повне незнання навчального матеріалу, не надає відповідей, не виконує завдань або виконує їх неправильно
	1	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, не може надати висновки; не проявляє активності при проведенні усного опитування на практичному занятті; не вміє використовувати наявні знання у стандартних ситуаціях / при вирішенні проблемних завдань
	2	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, не робить ґрунтовних висновків; бере участь у усному опитуванні, однак активність є нестабільною; не вміє використовувати наявні знання у стандартних ситуаціях / при вирішенні елементарних завдань
	3	Здобувач відтворює достатню частину навчального матеріалу, у відповідях наявні помилки, висловлюються власні міркування та висновки; бере участь у усному опитуванні, вміє використовувати наявні знання у стандартних ситуаціях / при вирішенні елементарних завдань
	4	Здобувач надає досить повні відповіді, виконує завдання, але припускається незначних помилок, які виправляє лише при зауваженні викладача; володіє знаннями з теми практичного заняття, яким бракує узагальненості; вміє використовувати їх у стандартних ситуаціях, при вирішенні нескладних проблемних завдань
	5	Здобувач надає повні відповіді, завдання відзначаються повнотою виконання, але припускає неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; володіє узагальненими знаннями з теми практичного заняття, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал; при вирішенні складних проблемних завдань потребує допомоги викладача
	6	Здобувач надає повні відповіді, завдання відзначаються повнотою виконання, але припускає неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; володіє узагальненими знаннями з теми практичного заняття, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал; при вирішенні складних проблемних завдань інколи потребує допомоги викладача
	7	Здобувач надає вичерпні відповіді, завдання відзначаються повнотою виконання без допомоги викладача; володіє узагальненими знаннями з теми практичного заняття, аргументовано використовує їх у

		нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал; вирішує складні проблемні завдання
Самостійна робота	0	Робота не виконана або є плагіатом
	1	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує допомоги викладача.
	2	Здобувач самостійно логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Контрольна робота (в тестовій формі – за кожним питанням)	0	Відповідь невірна, не співпадає з правильним варіантом відповіді тесту
	1	Відповідь вірна, співпадає з правильним варіантом відповіді тесту
	20	Максимальна кількість балів
Індивідуальне науково-дослідне завдання (есе / тези / розрахункове завдання)	есе	
	0	завдання не виконано або є плагіатом
	1-3	здобувач описав завдання фрагментарно, без основної частини, стандартними фразами, без власних роздумів, самостійно не осмислює основні проблеми обрання методів дослідження у психології
	4-6	здобувач описав завдання частково, не завжди зроблені висновки є самостійними і ґрунтовно доведеними, розуміє основні проблеми обрання методів дослідження у психології як науці, проте припускається значної кількості помилок, які не завжди може виправити; структура есе також має певні огріхи
	7-9	здобувач представив завдання на достатньому рівні, зробив власні висновки, проте доказам замало ґрунтовності, самостійно осмислює проблеми обрання методів дослідження у психології, але припускається певних незначних помилок, які виправляє за підказкою викладача
	10	здобувач представив завдання розгорнуто, творчо, зробив власні висновки з ґрунтовними доказами, осмислює

		проблеми обрання методів дослідження у психології як науці та доводить свою точку зору в проблемних ситуаціях
	тези	
	0	завдання не виконано / представлений текст не є за формою тезами (підміняється рефератом, доповіддю)
	1-2	тези не відповідають необхідному обсягу, змістовні зв'язки тексту тез з цитованими науковими джерелами відсутні, внутрішня логіка відсутня, власна позиція за визначеною проблематикою не позначена
	3-4	тези не відповідають необхідному обсягу, змістовні зв'язки тексту тез з цитованими науковими текстами відсутні, внутрішня логіка порушена (текст є аплікацією власних думок та «цитат» наукових текстів); власна позиція за визначеною проблематикою на побутовому рівні без аргументації
	5-6	тези відповідають необхідному обсягу, власна позиція здобувача формально підкріплена посиланнями на наукову літературу за відсутності змістовних зав'язків з цитованими науковими текстами; проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів; власна думка не достатньо аргументована практичними фактами
	7-8	тези відповідають необхідному обсягу, власна позиція викладена; проблема розкрита з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються); наведено аргументацію своєї думки з опорою на факти, проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція здобувача і наукові тексти формально узгоджені, при цьому внутрішня логіка тексту розмита
	9-10	тези відповідають необхідному обсягу, власна позиція викладена аргументовано; проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді; власна думка аргументована практичними фактами; робота логічна, послідовна, композиційно чітка
	розрахункове завдання	
	0	завдання не виконано
	1-2	виконано лише окремі елементи завдання, проведено окремі розрахунки, записано тільки формули, немає загальних результатів, інтерпретація відсутня
	3-4	завдання розв'язано не у повному обсязі та допущено значні помилки/не сформульовано висновки за результатами розрахунків
	5-6	завдання виконано повністю, при розв'язуванні допущено незначні помилки, не обґрунтовано використання критеріїв, певних показників, висновки містять помилки та недоречні інтерпретації
	7-8	завдання розв'язані повністю і правильно, містять пояснення до розрахунків; здобувач потребує незначної

		допомоги при формулюванні висновків за результатами проведеного дослідження, інтерпретації результатів
	9-10	завдання розв'язані повністю і правильно, містять пояснення до розрахунків; здобувач самостійно формулює висновки за результатами проведеного дослідження; творчо підходить до інтерпретації отриманих фактів, співвідносить їх з існуючими відомостями

Для навчальної дисципліни «Сучасні методи дослідження в психології» за навчальним планом передбачається підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), аспірант отримує під час участі у практичних заняттях, виконання усіх видів самостійної роботи, контрольної роботи та ІНДЗ.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Зараховано (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу, в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері психології. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що здобувач проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань. На високому рівні *знає* основні методи дослідження в психології, особливості їх використання та обрання відповідно до дослідницьких завдань; специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в залежності від завдань науково-дослідної та викладацької діяльності; технологію роботи в середовищі операційних систем, мережі Інтернет; особливості створення, оформлення та редагування інформації різного типу відображення; засоби обробки інформації за допомогою комп'ютерних систем; специфіку організації та психологічного емпіричного дослідження, методи збору даних, інтерпретації отриманих результатів; основні статистичні критерії та процедури, критерії перевірки гіпотез; специфіку розробки методики дослідження у психології, перевірки їх ефективності.

	Самостійно *уміє* обирати та використовувати релевантні досліджуваній проблемі методи дослідження в психології; знаходити інформацію в мережі Інтернет необхідну для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; розв'язувати задачі, пов'язані з опрацюванням інформації та представленням результатів дослідження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; самостійно створювати інформаційні матеріали для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; аналізувати та підбирати прикладне програмне забезпечення для використання в науково-дослідному процесі; приймати відповідальність за свої рішення в рамках професійної компетенції, виробленні нестандартних розв'язань проблемних дослідницьких ситуацій; формувати мету, конкретні завдання та програми емпіричного дослідження, створювати емпіричну базу та банки даних; підбирати відповідний меті та завданням математико-статистичний апарат для використання в науково-дослідному процесі; перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями; здійснювати аналіз та узагальнення результатів обчислень, їх інтерпретацію, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій; використовувати та за необхідності розробляти методики дослідження у психології, перевіряти їх ефективність
Зараховано (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у царині методів дослідження в психології, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. У повному обсязі *знає* основні методи дослідження в психології, особливості їх використання та обрання відповідно до дослідницьких завдань; специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в залежності від завдань науково-дослідної та викладацької діяльності; технологію роботи в середовищі операційних систем, мережі Інтернет; особливості створення, оформлення та редагування інформації різного типу відображення; засоби обробки інформації за допомогою комп'ютерних систем; специфіку організації та психологічного емпіричного дослідження, методи збору даних, інтерпретації отриманих результатів; основні статистичні критерії та процедури, критерії перевірки

	гіпотез; специфіку розробки методики дослідження у психології, перевірки їх ефективності. Самостійно *уміє* обирати та використовувати релевантні досліджуваній проблемі методи дослідження в психології; знаходити інформацію в мережі Інтернет необхідну для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; розв'язувати задачі, пов'язані з опрацюванням інформації та представленням результатів дослідження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; самостійно створювати інформаційні матеріали для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; аналізувати та підбирати прикладне програмне забезпечення для використання в науково-дослідному процесі; приймати відповідальність за свої рішення в рамках професійної компетенції, виробленні нестандартних розв'язань проблемних дослідницьких ситуацій; формувати мету, конкретні завдання та програми емпіричного дослідження, створювати емпіричну базу та банки даних; підбирати відповідний меті та завданням математико-статистичний апарат для використання в науково-дослідному процесі; перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями; здійснювати аналіз та узагальнення результатів обчислень, їх інтерпретацію, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій; використовувати та за необхідності розробляти методики дослідження у психології, перевіряти їх ефективність
Зараховано (74-81 С)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або інших здобувачів. На достатньому рівні *знає* основні методи дослідження в психології, особливості їх використання та обрання відповідно до дослідницьких завдань; специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в залежності від завдань науково-дослідної та викладацької діяльності; технологію роботи в середовищі операційних систем, мережі Інтернет; особливості створення, оформлення та редагування інформації різного типу відображення; засоби обробки інформації за допомогою комп'ютерних систем; специфіку організації та психологічного емпіричного дослідження, методи збору даних, інтерпретації отриманих результатів; основні статистичні критерії та процедури, критерії перевірки

	гіпотез; специфіку розробки методики дослідження у психології, перевірки їх ефективності. *Уміє* обирати та використовувати релевантні досліджуваній проблемі методи дослідження в психології; знаходити інформацію в мережі Інтернет необхідну для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; розв'язувати задачі, пов'язані з опрацюванням інформації та представленням результатів дослідження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; самостійно створювати інформаційні матеріали для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; аналізувати та підбирати прикладне програмне забезпечення для використання в науково-дослідному процесі; приймати відповідальність за свої рішення в рамках професійної компетенції, виробленні нестандартних розв'язань проблемних дослідницьких ситуацій; формувати мету, конкретні завдання та програми емпіричного дослідження, створювати емпіричну базу та банки даних; підбирати відповідний меті та завданням математико-статистичний апарат для використання в науково-дослідному процесі; перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями; здійснювати аналіз та узагальнення результатів обчислень, їх інтерпретацію, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій; використовувати та за необхідності розробляти методики дослідження у психології, перевіряти їх ефективність
Зараховано (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача. Поверхово *знає* основні методи дослідження в психології, особливості їх використання та обрання відповідно до дослідницьких завдань; специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в залежності від завдань науково-дослідної та викладацької діяльності; технологію роботи в середовищі операційних систем, мережі Інтернет; особливості створення, оформлення та редагування інформації різного типу відображення; засоби обробки інформації за допомогою комп'ютерних систем; специфіку організації та психологічного емпіричного дослідження, методи збору даних, інтерпретації отриманих результатів; основні статистичні критерії та процедури, критерії перевірки

	гіпотез; специфіку розробки методики дослідження у психології, перевірки їх ефективності. З огріхами *уміє* обирати та використовувати релевантні досліджуваній проблемі методи дослідження в психології; знаходити інформацію в мережі Інтернет необхідну для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; розв'язувати задачі, пов'язані з опрацюванням інформації та представленням результатів дослідження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; самостійно створювати інформаційні матеріали для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; аналізувати та підбирати прикладне програмне забезпечення для використання в науково-дослідному процесі; приймати відповідальність за свої рішення в рамках професійної компетенції, виробленні нестандартних розв'язань проблемних дослідницьких ситуацій; формувати мету, конкретні завдання та програми емпіричного дослідження, створювати емпіричну базу та банки даних; підбирати відповідний меті та завданням математико-статистичний апарат для використання в науково-дослідному процесі; перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями; здійснювати аналіз та узагальнення результатів обчислень, їх інтерпретацію, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій; використовувати та за необхідності розробляти методики дослідження у психології, перевіряти їх ефективність
Зараховано (60-63 Е)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання з основ методики викладання літератури несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії. Має фрагментарні *знання* про основні методи дослідження в психології, особливості їх використання та обрання відповідно до дослідницьких завдань; специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в залежності від завдань науково-дослідної та викладацької діяльності; технологію роботи в середовищі операційних систем, мережі Інтернет; особливості створення, оформлення та редагування інформації різного типу відображення; засоби обробки інформації за допомогою комп'ютерних систем; специфіку організації та психологічного емпіричного дослідження,

	методи збору даних, інтерпретації отриманих результатів; основні статистичні критерії та процедури, критерії перевірки гіпотез; специфіку розробки методики дослідження у психології, перевірки їх ефективності. Зі значними *огріхами* уміє обирати та використовувати релевантні досліджуваній проблемі методи дослідження в психології; знаходити інформацію в мережі Інтернет необхідну для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; розв'язувати задачі, пов'язані з опрацюванням інформації та представленням результатів дослідження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; самостійно створювати інформаційні матеріали для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; аналізувати та підбирати прикладне програмне забезпечення для використання в науково-дослідному процесі; приймати відповідальність за свої рішення в рамках професійної компетенції, виробленні нестандартних розв'язань проблемних дослідницьких ситуацій; формувати мету, конкретні завдання та програми емпіричного дослідження, створювати емпіричну базу та банки даних; підбирати відповідний меті та завданням математико-статистичний апарат для використання в науково-дослідному процесі; перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями; здійснювати аналіз та узагальнення результатів обчислень, їх інтерпретацію, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій; використовувати та за необхідності розробляти методики дослідження у психології, перевіряти їх ефективність
Не зараховано (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. *Не знає* основні методи дослідження в психології, особливості їх використання та обрання відповідно до дослідницьких завдань; специфіку використання інформаційно-комунікаційних технологій в залежності від завдань науково-дослідної та викладацької діяльності; технологію роботи в середовищі операційних систем, мережі Інтернет; особливості створення, оформлення та редагування інформації різного типу відображення; засоби обробки інформації за допомогою комп'ютерних систем; специфіку організації та психологічного

	емпіричного дослідження, методи збору даних, інтерпретації отриманих результатів; основні статистичні критерії та процедури, критерії перевірки гіпотез; специфіку розробки методики дослідження у психології, перевірки їх ефективності. *Не уміє* обирати та використовувати релевантні досліджуваній проблемі методи дослідження в психології; знаходити інформацію в мережі Інтернет необхідну для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; розв'язувати задачі, пов'язані з опрацюванням інформації та представленням результатів дослідження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; самостійно створювати інформаційні матеріали для використання в науково-дослідному процесі та викладацькій діяльності; аналізувати та підбирати прикладне програмне забезпечення для використання в науково-дослідному процесі; приймати відповідальність за свої рішення в рамках професійної компетенції, виробленні нестандартних розв'язань проблемних дослідницьких ситуацій; формувати мету, конкретні завдання та програми емпіричного дослідження, створювати емпіричну базу та банки даних; підбирати відповідний меті та завданням математико-статистичний апарат для використання в науково-дослідному процесі; перевіряти гіпотези досліджень відповідними статистичними критеріями; здійснювати аналіз та узагальнення результатів обчислень, їх інтерпретацію, забезпечувати формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій; використовувати та за необхідності розробляти методики дослідження у психології, перевіряти їх ефективність
Не зараховано (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги навчальної дисципліни: не сформовані знання, уміння та навички. Здобувач не допускається до заліку та проходить повторне вивчення дисципліни

Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: усне опитування, перевірка виконання практичних завдань, проведення контрольних робіт, представлення результатів самостійної роботи, залік.

Демонстрування результатів навчання: усні відповіді, письмові роботи, представлення результатів самостійної роботи.

Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю (залік)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота)			ІНДЗ	Сума
Теми	Бали	Разом		
Тема 1	0–10	0-90	0-10	0-100
Тема 2	0–10			
Тема 3	0–10			
Тема 4	0–10			
Тема 5	0–10			
Тема 6	0–10			
Тема 7.	0–10			
Контрольна робота	0–20			

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Зараховано
82-89	B	Зараховано
74-81	C	
64-73	D	Зараховано
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано
0-34	F	Не зараховано

Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні методи дослідження в психології».

Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Сучасні методи дослідження в психології».

Забезпечення навчання осіб з особливими освітніми потребами

Метою інклюзивного навчання в Університеті Ушинського є забезпечення рівного доступу до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами шляхом організації їхнього навчання на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гоцуляк Н.Є., Шпортун О.М. Методика наукових досліджень у психології: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2020. 152 с.

2. Дизайн психологічного дослідження: організація та проведення практики практичних психологів: навч.-метод. посіб. К.І.Шкарлатюк, Р.П.Федоренко, Л.І.Магдисюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 332 с.

3. Методика та організація наукових досліджень з психології: навчальний посібник для студентів спеціальності 053 Психологія / Укладачі: В.Й. Бочелюк, В.В.Нечипоренко, О.Л. Позднякова, Н.Є. Завацька, Ю.А. Завацький, І.Є. Жигаренко, В.Ю. Завацький. Київ: КНТ, 2024. 384 с.

4. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства: монографія / Н.В.Пророк, Л.О.Кондратенко, Л.М.Манилова та ін.; за ред. Н.В.Пророк. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.

5. Руська Р.В. Теорія імовірності та математична статистика в психології: навч. посіб. Тернопіль. 2020. 112 с.

6. Столяренко О.Б., Куриця А.І. Технологія психологічних досліджень. К.: Центр учбової літератури, 2022. 162 с.

Допоміжна література

1. Андрійчук І.П. Мамченко С.Д., Рогушина Ю.В. Математична статистика для психологів: навч.-мет. посібник. Тернопіль: ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2011. 132 с.

2. Антоненко В.М. Сучасні інформаційні системи і технології: управління знаннями: навч. посібник. Ірпінь: Нац. університет ДПС України, 2016. 212 с.

3. Бонч-Бруєвич Г.Ф., Носенко Т.І. Організація та обробка електронної інформації: навчальний посібник. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 108 с.

4. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.

5. Горкавий В.К., Ярова В.В. Математична статистика: Навчальний посібник. К.: ВД "Професіонал", 2007. 384 с.

6. Казанжи М., Вторнікова Ю. Україномовна адаптація комплексу методик діагностики прив'язаності особистості. *Наука і освіта*. 2022. Випуск 4. С.41-48.

7. Казанжи М. Й. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Математико-статистичні та інформаційно-комунікаційні технології в психологічних дослідженнях». Одеса: Університет Ушинського, 2021. 38 с.

8. Казанжи М. Й. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів». Одеса: Університет Ушинського, 2021. 35 с.

9. Климчук В. О. Математичні методи у психології: навч. посіб. для студентів психологічних спеціальностей. К.: Освіта України. 2009. 288 с.

10. Козловський А. В., Паночишин Ю. М., Погріщук Б. В. Комп'ютерна техніка та інформаційні технології: навч. посіб. К.: Знання, 2011. 463 с.

11. Літнарович Р. М. Основи математичної статистики у психології. Частина 3: навч. посіб. Рівне: МЕГУ, 2006. 49 с.

12. Мазурок Т. Л. Системи управління навчанням: навч. посіб. Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського. 2013. 160 с.

13. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.

14. Павлиш В.А., Гліненко Л.К. Основи інформаційних технологій і систем: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 500 с.

15. Радчук В.М., Фесун Г.С., Канівець Т.М. Методи психологічних досліджень: навч.-метод. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2018. 200 с.

16. Руденко В.М., Руденко Н.М. Математичні методи в психології. К.: Академвидав, 2009. 384 с.

17. Тарасенко В.П. Математична статистика. Математичні методи в психології: навч. посібник. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. 188 с.

18. Телейко А.Б., Чорней Р. К. Математико-статистичні методи в соціології та психології: навч. посіб. К.: МАУП. 2007. 421 с.

19. Туриніна О.Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 206 с.

20. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. 6-те вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2008. 310 с.

Інформаційні ресурси

Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: http://www.mon.gov.ua

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний сайт. URL: http://www.nbuv.gov.ua/

Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: http://odnb.odessa.ua/.

Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: https://library.pdpu.edu.ua/

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аксіома – безперечна, що не вимагає доказів, істина.

Алгоритм – точний пропис послідовності виконання певної системи.

Аналіз завдань – процедура для оцінки ефективності завдань тесту; вона може містити визначення кореляції завдань із загальним показником по тесту, факторний аналіз завдань, шкалювання завдань по Рашу або інші види оцінювання завдань по їх характеристичним кривим.

Аналіз регресійний – статистичний метод, що дозволяє вивчати залежність значення середнього якої-небудь величини від варіації іншої величини або декількох величин (у цьому випадку застосовується множинний регресійний аналіз). Регресійний аналіз використовується переважно в емпіричних дослідженнях при розв'язанні задач, пов'язаних з оцінкою деяких впливів (наприклад, впливу інтелектуальної обдарованості на успішність, мотивів – на поведінку), при конструюванні психологічних тестів та і

Аргументація – поняття, що позначає логіко-комунікативний процес, який є обґрунтуванням певної точки зору з метою її сприйняття, розуміння і прийняття індивідом, групою, колективом. Аргументація виступає як цілісний, складний і багаторівневий феномен, що регулюється певними нормами і законами.

Асоціативний експеримент – особливий проєктивний метод дослідження мотивації особистості, за якого досліджуваний повинен якомога швидше відповідати на певний набір слів-стимулів будь-яким словом, що прийшло йому на думку. Реєструються тип асоціацій, що виникли, частота однотипових асоціацій, величина латентних періодів /час між словом-стимулом і відповіддю досліджуваного/, поведінкові й фізіологічні реакції та ін. За характером цих даних можна судити про приховані потяги і «афективні комплекси» досліджуваного, його установки тощо.

Батарея тестів – це сукупність спеціально підібраних тестових завдань, спрямованих на діагностику відносно однорідних психічних процесів і якостей,

об'єднаних в один тест. Найбільш відомими батареями тестів є батарея тестів загальних здібностей, тест інтелекту Амтхауера, Векслера та ін.

Валідність – комплексна характеристика методики, що містить відомості про область досліджуваних явищ і репрезентативність діагностичної процедури щодо них.

Валідність експерименту – критерій якості експерименту, в залежності від якого висновки, отримані в процесі його проведення, можуть бути розповсюджені на всю генеральну сукупність. Валідність експерименту дозволяє визначати, наскільки загальними можуть бути висновки, отримані шляхом дослідження обмеженої за часом і об'ємом вибірки. Розрізняють валідність експерименту внутрішню /наскільки закономірності даної вибірки характерні для всієї генеральної сукупності/ і зовнішню / в якій мірі незалежна змінна пов'язана з залежною/. Чистота проведення наукового психологічного експерименту передбачає визначення його валідності.

Варіативність – різноманітність проявів психологічних характеристик у різних умовах.

Верифікація – отримання даних на користь передбачуваної гіпотези.

Вибірка – сукупність (як правило, невелика) даних, вибраних за допомогою певної процедури з генеральної сукупності. Аналізуючи вибірку, дослідник намагається встановити властивості генеральної сукупності. Основна вимога до вибірки – репрезентативність.

Внутрішня узгодженість – характеристика, що вказує на ступінь однорідності складу завдань із точки зору вимірюваної якості.

Генеральна сукупність – сукупність (як правило, великого обсягу) усіх елементів з певною властивістю. У практичних дослідженнях намагаються отримати якомога точнішу інформацію про властивості генеральної сукупності.

Генеральна сукупність завдань тесту – гіпотетична множина завдань тесту, пов'язаних загальним фактором. Кожний тест теоретично являє собою вибірку з генеральної сукупності завдань, яка є релевантною досліджуваній психологічній змінній.

Дискримінативність завдань – здатність окремих пунктів (завдань) тесту диференціювати досліджуваних відносно «максимального» або «мінімального» результатів тесту.

Дисперсія – середнє арифметичне значення квадратів індивідуальних відхилень від середнього значення сукупності.

Дихотомічна шкала – номінальна шкала, яка складається лише з двох значень.

Експеримент – метод дослідження, що передбачає активне втручання в ситуацію для вивчення причинно-наслідкових зв'язків.

Етичні норми психодіагностики – комплекс норм та принципів, що регламентують діяльність психолога-діагноста з метою забезпечення інтересів досліджуваного. Містять найбільш загальні правила обстеження, що попереджають невиправдане або некомпетентне використання методик психологічної діагностики, а також є кодексом професійної етики психолога, що займається психодіагностичними дослідженнями.

Завдання тесту – окремі завдання методики, що слугують у сукупності для моделювання досліджуваної діяльності, актуалізації психологічних якостей, що вивчаються, аналізу установок та відносин особистості тощо.

Квантиль – точка на числовій осі виміряної ознаки, яка ділить усю сукупність упорядкованих вимірювань на дві групи с відомим співвідношенням їх чисельності.

Квартилі – три точки – значення ознаки, які ділять упорядковану (за зростанням) множину спостережень на чотири рівні за чисельністю частини.

Коефіцієнти валідності – статистичні показники емпіричної валідності тесту.

Концепція – це специфічна система аргументованих поглядів, що випливає зі світоглядних позицій і засвоєних принципів, оформлює те чи інше розуміння дослідженої реальності, зумовлює стратегію її вивчення.

Кореляційний зв'язок – це взаємозалежність або узгоджена зміна ймовірнісних характеристик кількох ознак. Кореляційний зв'язок не можна вважати свідченням причинно-наслідкового зв'язку.

Критерій валідизації – безпосередня та незалежна від тесту, що валідизується, міра психічної властивості, на дослідження якої спрямована психодіагностична методика.

Критичні значення – значення, з якими порівнюється емпірична статистика для того, щоб прийняти або відхилити основну гіпотезу.

Методика психологічних досліджень – сукупність методів, що застосовуються у конкретному дослідженні, спрямованих на досягнення мети та розв'язання поставлених у дослідженні завдань, які визначаються відповідною їм методологією.

Надійність – характеристика методики, що відображає точність психодіагностичних вимірів, а також стійкість результатів тесту до дії сторонніх випадкових факторів.

Нормальний розподіл – симетричний розподіл, в якому крайні значення зустрічаються рідко і частота поступово підвищується від крайніх до середніх значень ознаки.

Область завдань тесту – множина завдань, матеріал, що підбирається дослідником і є вихідним для формування тесту.

Область застосування тесту – характеристика методики, що вказує на особливості контингенту досліджуваних, для яких вона призначена.

операцій, дій для вирішення завдань даного типу.

Паралельна форма тесту – варіант тесту, близький до його основної форми за критеріями валідності, надійності та іншими характеристиками, і здатний його замінити. Має на меті підвищення достовірності повторного тестування одних і тих самих досліджуваних через нетривалий час.

Пілотажне дослідження – пробне дослідження, що передує основному та проводиться з метою перевірки якості його підготовки. Основна функція – уточнення завдань та висунутих на основі теоретичного дослідження гіпотез.

Процентилі – 99 точок – значень ознаки, які ділять упорядковану (за зростанням) множину спостережень на 100 частин, рівних за чисельністю.

Психометричний парадокс – явище, що виникає при використанні особистісних опитувальників; його суть полягає в тому, що питання (твердження), що мають високий показник дискримінативності, є нестійкими щодо повторюваності результату і, навпаки, стабільність відповіді часто помічається в тих питаннях, яку мають низьку дискримінативність.

Стандартизація – уніфікація, регламентація, приведення до єдиних нормативів процедури та оцінок тесту.

Стенайни – нормалізований стандартний показник на одномірній шкалі ранжування від 1 до 9.

Стени – нормалізований стандартний показник на одномірній шкалі ранжування від 1 до 10.

Тест – фіксоване в часі випробування, призначене для встановлення кількісних (і якісних) індивідуально-психологічних відмінностей.

Тестові норми – кількісні та (або) якісні критерії оцінки результатів тесту, що дозволяють визначити рівень досягнень або ступінь виразності психологічних властивостей, які є об'єктами виміру.

Установка на відповідь – стереотипи відповідей на завдання тесту, що призводять до порушення валідності; найбільш поширені – установка на згоду та соціально схвалювані відповіді; мають найбільше значення для особистісних опитувальників.

Фактор – умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу або явища, що визначає його характер або одну з характерних рис.

Шкала оцінок – числова система, що дозволяє розподіляти сукупність об'єктів, що вивчаються за рівнем вираженості загальної для них властивості. Такий розподіл ґрунтується на суб'єктивних оцінках даної властивості.